

об'єкти інтелектуальної власності, не належать підприємству і частина виручки у вигляді винагороди (роялті) вважається додатковим прибутком, який створюється даним об'єктом інтелектуальних активів (метод звільнення від роялті);

– дохідні методи: можливість визначення джерел, величини та ставки капіталізації чистого прибутку, що його дає відповідний нематеріальний актив (метод капіталізації прибутку); визначення оцінки майбутніх грошових потоків, від використання об'єкта інтелектуальної власності і величини амортизації цього об'єкта (метод дисконтування майбутніх грошових потоків).

Існуючі методичні підходи до оцінки результатів інтелектуальної діяльності будуть удосконалюватись у зв'язку з тим, що наявність та ефективне використання підприємством об'єктів інтелектуальної власності виступає однією із найбільш суттєвих переваг у ринкових умовах господарювання.

Список використаних джерел:

1. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / [за ред. Л. І. Федулова]. – К., 2005. – 549 с.
2. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2013 р. № 435-IV : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>.
3. Молодчик М. А. Интеллектуальный капитал компании: диагностика и подходы к управлению / М. А. Молодчик. – Пермь : Изд-во Перм. нац. исслед. политехн. ун-та, 2012.
4. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» : постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 р. № 1440 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF/page>.

Стрижиченко Н.О.

кандидат економічних наук, доцент,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Було б нерозважливо вважати можливою підприємницьку діяльність без ризику, бо без ризику немає бізнесу. Більше того, відсутність ризику, тобто небезпеки виникнення непередбачених і небажаних для господарюючого суб'єкта наслідків його власної діяльності, як правило, шкодить економіці, оскільки підриває її динамічність і ефективність. Розглядаючи сутність і зміст ризику, зараз уже немає необхідності доводити, що успіх підприємця, бізнесмена, менеджера в значній мірі залежить від розуміння відношення до ризику, до процесу управління ризиком.

Без знань про ризик господарюючий суб'єкт неповноцінний. Для будь-якої підприємницької діяльності важливим є не запобігання ризику взагалі

(це практично неможливо), а передбачення його та зниження до мінімального рівня.

Проблема ризику в бізнесі має цілком самостійне теоретичне, а головне прикладне значення як важлива складова частина менеджменту, теорії й практики управління.

Ризик – це діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якої є можливість кількісно і якісно оцінити ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі й відхилення від мети [1].

Ризик як економічна категорія має певні характеристики. Серед них можна виділити суперечливість, альтернативність та невизначеність.

Організація управління ризиками на підприємстві з одного боку передбачатиме визначення суб'єктів управління з наданням їм певних повноважень, а з іншого – побудову на підприємстві системи управління ризиками. Розглянемо ці напрями більш детально.

Інтеграція управління ризиками в загальний процес управління підприємством виражатиметься, зокрема, в тому, що до управління ризиками будуть залучатися практично всі підрозділи підприємства – до ідентифікації й аналізу ризику представники функціональних підрозділів – як експерти. Вони ж будуть займатися розробкою заходів щодо управління «своїми» ризиками і власне управлінням цими ризиками (тобто моніторингом їх рівня, реалізацією заходів щодо запобігання настанню і ліквідації наслідків ризикових подій). Таким чином, управління ризиками на підприємстві має бути багаторівневим, і розподілено на три рівні: рівень вищого керівництва підприємством, рівень керівництва відділів, рівень лінійного менеджменту.

В цілому до функцій суб'єктів управління ризиками будуть входити:
аналіз і оцінка ризиків;

превентивна розробка програми заходів з ліквідації наслідків кризових ситуацій;

розробка механізмів виживання;

створення системи страхування;

прогнозування розвитку підприємства з урахуванням можливої зміни кон'юнктури ринку та інші заходи;

розробка аналітичних методів та стандартизація системи звітності щодо виявлення ознак шахрайства на ранніх стадіях;

участь у впровадженні системи оцінки шахрайства;

дослідження, аналіз та розробка практичних рішень та ін.

Як показує зарубіжна практика в більшості випадків оптимальним, причому, що важливо, у тому числі й за вартістю реалізації, виявляється створення самостійного незалежного підрозділу, який ініціює, координує і контролює процес управління ризиками, тобто «активний ризик-менеджмент». Але умовах жорсткої економії витрат та масового скорочення чисельності персоналу для підприємств доцільним буде не створення служби ризик-менеджменту, а введення в штат однієї одиниці ризик-менеджера, за яким будуть закріплені функції координації і контролю, а також консолідація і аналіз інформації про ризикові події і розробка необхідних дій.

Основними задачами ризик-менеджера будуть моніторинг підприємства та середовища, в якому воно функціонує, виявлення наявних та ймовірних ризиків, планування антиризикових заходів, методичне забезпечення антиризикових заходів, зниження фінансових втрат пов'язаних із ризиками. Для цього ризик-менеджеру необхідно підтримувати постійний зв'язок з керівництвом підприємства й іншими підсистемами управління підприємством, періодично проводити роботи з контролю ризику функціонування підприємства, визначати склад робіт чергового циклу контролю та управління (вибір типу аналізу ризику, методик, способів фіксації результатів та ін.).

Однією з функцій ризик-менеджера підприємства в існуючих умовах повинно стати впровадження управління ризиками в діяльність підприємства. Для формування механізму управління ризиками в діяльності підприємства пропонується використовувати модель процесів управління ризиками, яка включає:

ідентифікацію ризику, тобто передбачатиме виділення тих видів ризику, з якими підприємство стикається найчастіше в процесі своєї діяльності;

оцінку ризиків, для якої необхідно обрати такий метод, який найбільш повно враховує усі елементи ризику та дозволяє визначити міру небезпеки для діяльності підприємства;

обробку ризиків та прийняття рекомендацій;

усвідомлення ризику.

Таблиця 1

Стратегії управління ризиками

Стратегія	Методи управління	Характеристика
Стратегія ігнорування	Відсутні	Підприємство ніяк не реагує на виникнення ризику
Стратегія обережного поведіння	Уникнення	Просте ухилення від заходу, обтяженого надмірним чи недоцільним ризиком
	Передавання ризику	Перекладання відповідальності на інші суб'єкти підприємницької діяльності
Стратегія ліквідації наслідків (ризикова)	Прийняття підприємством на себе ризику	Залишення ризику на відповідальність менеджера. Підприємець може бути впевненим, що в нього є можливість покрити майбутні можливі збитки або вони йому не загрожують
Стратегія запобігання	Запобігання настанню ризикової події	Створення умов, за яких імовірність виникнення ризикової події буде наближатися до нуля
Стратегія пом'якшення ризику	Зниження ступеня ризику	Скорочення ймовірності та обсягу втрат

Джерело: [2]

При управлінні ризиками на підприємстві, перш за все, необхідно розробити стратегію управління ризиком. При цьому стратегію управління ризиками на підприємстві можна визначити як план дій у конкретній ризиковій ситуації, спрямований на вибір такого варіанта рішення, який сприяє отриманню прибутку, забезпеченню конкурентоспроможності підприємства або отриманню іншого економічного чи соціального ефекту [2]. Слід виділити такі види стратегій управління ризиками (табл. 1). Кожна стратегія буде обиратися підприємством залежно від співвідношення рівня можливого виграшу і втрат та їх ймовірностей.

Для управління прийнятими ризиками підприємству необхідно також розробити програму, основною метою якої є зниження можливих втрат підприємства. Отже, програма управління ризиками (ПУР) – комплексний документ, що відображає процес розробки або коригування загальних процедур управління ризиками на підприємстві [3].

Складання програми управління ризиками підприємства повинно проводитися за певною схемою. Спочатку необхідно визначити загальний контекст діяльності підприємства, потім провести виявлення факторів ризиків і формулювання ризиків. Далі здійснюватиметься оцінка ризиків, що складатиметься з декількох етапів (визначення імовірності настання ризикованих подій та їх наслідків). На наступному етапі ризики необхідно ранжувати та відібрати ті з них, для яких шахтоуправління використовуватиме активні методи управління. Далі необхідно розробити методи впливу на ризики і ефективність їх застосування. ПУР буде носити максимально конкретний характер, описуючи виявлені ризики і методи впливу на них.

Таким чином, управління ризиками на підприємстві потребує системності і послідовності, лише в цьому випадку воно дасть потрібний ефект. Робота цієї системи повинна базуватися на накопиченому досвіді та бути надзвичайно гнучкою, система повинна реагувати на всі зміни, що відбуваються як всередині самого підприємства, так і за його межами.

Список використаних джерел:

1. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения: [учебное пособие] / В.М. Гранатуров. – М.: Издательство «Дело и сервис», 1999. – 112 с.
2. Кочетков В.М., Сирочук Н.А. Сутність і особливості ризик-менеджменту на підприємстві / В.М. Кочетков, Н.А. Сирочук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 10. – С. 150-156.
3. Лук'янова В.В. Економічний ризик: [навчальний посібник] / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. – К.: Академ-видав, 2007. – 464 с.